

МОДЕЛЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ІННОВАЦІЙНИХ ЗНАНЬ ТА ІНФОРМАЦІЇ

В. В. Самсонова, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник

А. А. Карпович, кандидат економічних наук

Обґрунтовано модель, за якою має функціонувати ринок інноваційних знань та інформації. Визначено головних учасників, досліджено інфраструктуру, проаналізовано сегменти ринку інноваційних знань та інформації.

Інновації, знання, інформація, освіта, наука, дорадництво, ринок.

Розробка й випуск нових видів продукції і послуг стає пріоритетним напрямом стратегії діяльності вітчизняних підприємств, фірм, наукових установ та освітніх закладів, оскільки визначає всі інші напрями їх розвитку. Зарубіжний досвід переконливо свідчить про те, що інноваційне підприємництво виконує дуже важливі функції в економіці розвинених країн, проте в Україні досить критична ситуація склалась як з формуванням, використанням та поширенням освітньої й наукової продукції – інтелектуальних досягнень, забезпеченням їх правової охорони, конкурентоспроможності й захищеності розробок у процесі просування їх на ринок, так і з розвитком та підтриманням наукового потенціалу – кадрового, матеріально-технічного, управлінського.

Дослідження наукового та освітнього потенціалу показали, що інтеграція української освіти й науки в ринкове середовище відбулася не достатньо, а розвитку інноваційних та інвестиційних процесів заважає неготовність науковців і науково-дослідних структур до ринкових умов функціонування. Тому важливим є усвідомлення нагальності проблеми інтеграції освіти, науки та дорадництва в єдину систему інноваційного ринку, де кожна складова виконує притаманну їй функцію, а разом вони створюють єдину інтегровану систему, де забезпечуються інтереси як всіх учасників інноваційного ринку, так і держави та суспільства загалом.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблемам функціонування ринку інноваційних знань та інформації присвячені роботи провідних вітчизняних і зарубіжних учених – С. А. Володіна [2], В. М. Геєця [3], Т. П. Кальної-Дубінюк [5], М. Ф. Кропивко [4], Б. Є. Патона [1], Stanley R. Johnson [5], Van den Ban A. W. [7] та інших.

Мета дослідження – визначити головних учасників, дослідити інфраструктуру, проаналізувати сегменти ринку інноваційних знань та інформації й обґрунтувати модель, за якою він має функціонувати.

Виклад основного матеріалу. У результаті критичного аналізу літературних джерел, інформаційних та статистичних матеріалів ми прийшли до висновку, що агропромисловий сектор економіки України не менш ніж інші потребує інноваційних перетворень та організації системи поширення і впровадження інноваційних знань та інформації. Разом з тим, в аграрному секторі існують певні особливості, які мають бути враховані під час розробки моделі ринку інноваційних знань та інформації.

На відміну від більшості інших галузей економіки та сфер діяльності, у сільському господарстві питання створення повноцінного ринку наукової продукції полягає, по-перше, у наданні товарного статусу інтелектуальним продуктам, а по-друге, у активізації і спонуканні науковців та освітян до роботи за ринковими принципами. Особливість ринку наукових та освітніх інновацій полягає в тому, що він має узгодити інтереси сторін, які принципово відрізняються одне від одного та йдуть на взаємодію в контексті політичної волі держави [2].

З одного боку, вчені не можуть собі дозволити ігнорувати потреби бізнесу, оскільки не мають іншої можливості отримати адекватні засоби для своєї подальшої діяльності, з іншого – бізнесу більшою частиною не потрібна та продукція, яку продукує наука, зокрема інформацію про ті чи інші явища природи чи суспільства, але йому відомо, що саме за допомогою цієї інноваційної інформації можуть бути створені засади для досягнення конкурентних переваг та отримання прибутків.

Повноцінний ринок наукових та освітніх інновацій має містити всі механізми, які дозволяють узгодити ці протиріччя і надати можливість обом сторонам отримати те, чого вони прагнуть [2]. Для забезпечення переходу на ефективні інноваційні методи аграрного виробництва Україна має потужний освітній і науковий потенціал в аграрній сфері: функціонує розгалужена мережа науково-дослідних та освітніх організацій аграрного профілю, спроможних вирішувати сучасні складні науково-технічні проблеми розвитку агропромислового виробництва, проте для аграрного виробника є більш нагальні пріоритети, аніж освоєння наукомісткої продукції через взаємодію з науковцями [3]. Ця проблема закладена, по-перше, у відсутності в товаровиробників інформації про інноваційні наукові розробки, коштів, умінь і навичок для впровадження інновацій у власну господарську діяльність, по-друге, у несумісності потреб виробника з тим, що на сьогодні пропонує освіта й наука.

Трансформацією результатів наукової та освітньої діяльності, тобто наукової та освітньої продукції, та наданням їй споживчих властивостей для того, щоб вона могла бути використана кінцевим споживачем, займаються науково-допоміжні структури – дорадчі служби, проте їх діяльність на сьогодні не є ефективною, оскільки не має симбіозу в їх діяльності з освітою і наукою в поширенні інноваційних знань, інформації та технологій і не налагоджені ринкові умови цієї діяльності.

Ринок інновацій можна визначити як систему економічних форм та механізмів, які пов'язані з інноваційним підприємництвом, з умовами та місцем реалізації нововведень, що призначені забезпечити стійкий зв'язок

між виробництвом та споживанням інноваційної продукції, сформувати оптимальну структуру інноваційного процесу, умови для вибору альтернативного варіанту розміщення ресурсів.

Інноваційна бізнесова діяльність, як і будь-яка інша діяльність, передбачає наявність відповідної інфраструктури, завдання якої – забезпечити комплекс послуг з розроблення і реалізації інноваційних розробок. Інноваційна інфраструктура є сукупністю підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, які сприяють забезпеченню інноваційної діяльності (наукові парки, підрозділи наукового бізнес-консалтингу, відділи інноваційного провайдингу, госпрозрахункові підрозділи тощо). Інфраструктура ринку інновацій має містити основні структурні елементи, що спрямовані на створення умов ефективного формування та функціонування ринкового механізму, а саме: науково-дослідне, інформаційне та комунікаційне, фінансово-кредитне, організаційно-технічне, правове забезпечення тощо.

На ринку інноваційних знань та інформації обидві сторони, як продуцент інформаційної продукції, так і її споживач, потребують організованої та упорядкованої системи наукомісткого ринку як базового середовища науково-інноваційного процесу.

Світовий досвід показує, що прямі зв'язки між освітніми, науковими установами та безпосередніми споживачами науково-технічної продукції неспроможні забезпечити її ефективне застосування. Єдиною альтернативою прямим зв'язкам є створення та ефективне функціонування проміжних структур (наукового консалтингу й консультаційних служб), які беруть на себе завдання організації підтримки процесу узгодження цього протиріччя.

Наука, освіта й дорадництво на ринку інноваційних знань та інформації переслідують дещо різні економічні інтереси. За своєю сутністю дорадництво – явище суспільно-соціальне, спрямоване, у першу чергу, на задоволення потреб сільського населення та сільськогосподарських товаровиробників. А освітня і наукова діяльність не є ефективною, якщо вони не отримують кошти за продукovanі ними інноваційні знання та інформацію. Таким чином, на ринку поширення інформації та знань має функціонувати ще один суб'єкт – науковий консалтинг, який представлятиме економічні інтереси науковців та освітян.

У рамках цієї моделі зберігається принцип розподілу праці – вчені здобувають нові знання та розробляють нові технології та вироби, а науковий консалтинг організовує процес просування новинки на ринок, включення нематеріальних активів у систему товарно-грошових відносин та справедливого розподілу отриманого прибутку. Дорадництво, у свою чергу, представляючи інтереси сільського населення і сільськогосподарських товаровиробників, сприятиме впровадженню наукових досягнень у практику.

Така ефективна взаємодія всіх учасників визначає і зворотні зв'язки в системі – пріоритетні напрями діяльності освітніх і наукових установ визначаються з урахуванням результатів маркетингового аналізу та довго-

Враховуючи вищевикладені пропозиції із забезпечення ефективного функціонування ринку інноваційних знань та інформації, зокрема його сегментів, можемо представити рекомендовану модель функціонування ринку поширення сільськогосподарських знань та інформації з використанням потенціалу аграрної освіти науки та дорадництва (рис.).

Рис. Рекомендована модель функціонування ринку інноваційних знань та інформації

Із моделі випливає принцип ефективної організації ринку інноваційної продукції: наукова сфера забезпечує максимальний інноваційний ефект у відповідній галузі економіки; освітня сфера забезпечує широке поширення інноваційних знань та інформації загальноосвітнього характеру через освітні програми й підвищення кваліфікації; дорадча сфера забезпечує широке донесення спеціальних знань та інформації безпосередньо до того, хто її потребує. Ця система повинна працювати як єдиний інтегрований комплекс з ринковою інноваційною інфраструктурою, що забезпечує замовлення і впровадження результатів наукових та освітніх досліджень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Запропонована нами модель ринку інноваційних знань та інформації, по-перше, забезпечить найбільш ефективне здійснення науково-технічної та інноваційної діяльності, по-друге, сприятиме створенню необхідних передумов для структурної перебудови взаємовідносин «наука–виробництво», спростуватиме та організовуватиме процес просування наукових новацій на ри-

нок, а цим самим сприятиме й посиленню конкурентоспроможності національної інноваційної продукції на власних і міжнародних ринках.

Отже, формування повноцінного ринку інноваційних знань та інформації – одна з необхідних передумов для того, щоб наступний етап розвитку агропромислового комплексу України та вирішення тих стратегічних завдань, які поставлені в пріоритетах аграрної політики, здійснювався б за інноваційним механізмом.

Список літератури

1. Патон Б. Е. Наука должна уметь круто менять направления / Б. Е. Патон // Защита и безопасность. – 2004. – №1. – С. 16.
2. Володін С. А. Концепція інноваційного провайдингу на наукоємному ринку АПК / С. А. Володін. – Київ : ІІП, 2005. – 70 с.
3. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
4. Організація управління аграрною економікою : монографія / [Кропивко М. Ф., Немчук В. П., Россоха В. В. та ін.]. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 420 с.
5. Kalna-Dubinyuk T. P. The Development of Extension Service in Ukraine and the Worldwide Experience / T. P. Kalna-Dubinyuk, St. R. Johnson. – K. : Agrarna nauka, 2005. – 200 p.
6. Tidd D. Managing innovation / D. Tidd, D. Bessant, K. Pavitt // John Wiley & Sons. – LTD. – Chichester, 2001. – P. 38.
7. Van den Ban A. W. Agricultural extension / Van den Ban A. W., Stuart Hawkins H. – Blackwell Science, 1996. – 294 p.

Обоснована модель функционирования рынка инновационных знаний и информации. Определены главные участники, исследована инфраструктура, проанализированы сегменты рынка инновационных знаний и информации.

Інновації, знання, інформація, образование, наука, консультантська діяльність, ринок.

It describes the model of market innovative knowledge and information. The main participants have been defined, explored infrastructure, segments analyzed of market innovative knowledge and information.

Innovation, knowledge, information, education, science, consulting, market.